บทความ อ. ๘๙/๒๕๕๙ (1)
วีระเชษฐ์ จรรยากูล
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

ความคุ้มครอง ของชาวคอนโด

ใครซื้อคอนโด อาคารชุดอยู่อาศัย อ่านเรื่องนี้เดี๋ยวนี้เลยครับ จะได้ทราบว่าผู้ซื้อจะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ อย่างไรบ้าง

นายทัศนัยเป็นเจ้าของห้องชุดห้องหนึ่งได้ร้องเรียนต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ให้นิติบุคคลอาคารชุดแห่งนั้นชดใช้ค่าเสียหายให้ตนเอง และได้มีหนังสือขอสำเนาข้อมูลข่าวสารที่นางสาวนาคีผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุดแห่งนั้นชี้แจงข้อเท็จจริงต่อคณะอนุกรรมการไกล่เกลี่ยเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภค ชุดที่ ๗ แต่ สคบ. ปฏิเสธว่าเป็นเอกสารส่วนบุคคลของนิติบุคคลที่ใช้ประกอบการชี้แจงต่อ สคบ. และยังอยู่ในขั้นตอนการนำเสนอคณะอนุกรรมการกลั่นกรองเรื่องราวร้องทุกข์ จากผู้บริโภคด้านอสังหาริมทรัพย์ เรื่องยังไม่จบว่าอย่างนั้น นายทัศนัยจึงมีหนังสืออุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

เมื่อถึงเวลาพิจารณานายทัศนัยชี้แจงว่า แม้นางสาวนาคีจะไม่อนุญาตให้เปิดเผยเอกสาร แต่การอนุญาตหรือไม่นั้นเป็นอำนาจของคณะอนุกรรมการฯ เนื่องจากเอกสารอยู่ในความครอบครองของคณะอนุกรรมการฯ ผมต้องการได้เอกสารไปเพื่อฟ้องเรียกค่าเสียหาย ถึงตรงนี้ก็ยังไม่รู้ว่านายทัศนัยเสียหายเรื่องอะไร ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคชี้แจงว่าเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๓ นายทัศนัยถูกขโมยเข้าห้อง แต่นิติบุคคลไม่รับผิดชอบค่าเสียหาย ปีต่อมาผู้จัดการนิติบุคคลได้ตัดน้ำตัดไฟในห้องของนายทัศนัยทำให้นายทัศนัยต้องไปเช่าอยู่ที่อื่น จึงต้องการให้นิติบุคคลชดใช้ค่าเสียหาย คณะอนุกรรมการไกล่เกลี่ยฯ ไม่สามารถไกล่เกลี่ยคู่กรณีได้ จึงส่งเรื่องให้คณะอนุกรรมการกลั่นกรองเรื่องราวร้องทุกข์ฯ พิจารณา โดยมีความเห็นว่าการกระทำของผู้ถูกร้องเรียน คือนิติบุคคลอาคารชุดไม่เป็นการละเมิดสิทธิของนายทัศนัย และเสนอเรื่องให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคพิจารณาซึ่งมีความเห็นให้ยุติเรื่อง แต่ยังไม่ได้แจ้งให้นายทัศนัยทราบเพราะต้องรอรับรองมติเสียก่อน เมื่อนายทัศนัยมีคำขอข้อมูลข่าวสารจึงปฏิเสธเนื่องจากนางสาวนาคีได้แจ้งไว้ในการไกล่เกลี่ยว่าไม่อนุญาตให้เปิดเผย

คณะกรรมการวินิจฉัยฯ เห็นว่า ข้อมูลข่าวสารที่นายทัศนัยมีคำขอคือบันทึกที่นางสาวนาคีชี้แจงข้อเท็จจริงต่อคณะอนุกรรมการไกล่เกลี่ยฯ เกี่ยวกับกรณีร้องเรียนของนายทัศนัย ซึ่งข้อเท็จจริงในบันทึกนั้นเป็นประเด็นที่ทั้งสองฝ่ายได้ทราบในขั้นตอนการไกล่เกลี่ยแล้ว จึงไม่มีลักษณะตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ประกอบกับนายทัศนัยเป็นผู้ร้องเรียนจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงที่จะรับทราบข้อมูลข่าวสารนั้น เพื่อให้เรื่องนี้จบแบบไม่ต้องติดตามตอนต่อไป คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจึงให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเปิดเผยโดยให้สำเนาข้อมูลข่าวสารแก่นายทัศนัย

เมื่อได้ข้อมูลข่าวสารตามที่ขอแล้ว ก็นำข้อมูลข่าวสารนั้นไปใช้ประกอบกับกฎหมายอื่นเพื่อใช้เรียกร้องเยียวยาต่อไป ต้องการหารือ ปรึกษาการใช้สิทธิหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ติดต่อได้ที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ๐ ๒๒๘๓ ๔๖๘๗ www.oic.go.th

"เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น"

(สค ๒๒๗/๒๕๕๙)

บทความ อ. ๙๐/๒๕๕๙

วีระเชษฐ์ จรรยากูล

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

ขอให้ตำรวจรื้อฟื้นคดี

เรื่องวันนี้เป็นเรื่องน่ากลัวครับ ผู้บริสุทธิ์เฉียดคุกเฉียดตารางกันเลยทีเดียว แต่คนร้ายอาจรอดตัว แล้วพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เข้าไปเกี่ยวด้วยอย่างไร

เรื่องนี้นางฉิวเฉียดกับพวกถูกฟ้องเป็นจำเลยคดีอาญาฐานทำร้ายร่างกายบุพการีจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย ร่วมกันหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังหรือกระทำด้วยประการใดให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย ร่วมกันซ่อนเร้น ย้าย หรือทำลายศพเพื่อปิดบังการตาย หรือเหตุแห่งการตาย ข้อหายาวเหยียดและรุนแรงเชียวครับ โดยศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง และศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น คดีถึงที่สุด นางฉิวเฉียดจึงได้มีหนังสือถึงพิสูจน์หลักฐานจังหวัดจันทบุรีเพื่อขอสำเนาข้อมูลข่าวสารสำคัญ ๒ รายการคือ ๑) หนังสือส่งตรวจพิสูจน์รถยนต์กระบะ (น่าจะหมายถึงรถยนต์ของกลางครับ เดี๋ยวจะเข้าใจว่าเป็นรถของตำรวจ) ของพนักงานสอบสวนที่ส่งถึงพิสูจน์หลักฐานจังหวัดจันทบุรี และ ๒) หนังสือแจ้งการตรวจพิสูจน์หลักฐานของพิสูจน์หลักฐานจังหวัดจันทบุรีที่ส่งถึงสถานีตำรวจ และเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ผ่านไปเกือบ ๒ เดือนพิสูจน์หลักฐานจังหวัดจันทบุรีมีหนังสือแจ้งปฏิเสธการเปิดเผยด้วยเหตุผลว่า เป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ (๒) คือทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ และได้ส่งผลการตรวจพิสูจน์หลักฐานให้สถานีตำรวจแล้ว จึงเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะพิจารณาว่าจะเปิดเผยหรือไม่ นางฉิวเฉียดจึงมีหนังสืออุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

ในการพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยฯ นางฉิวเฉียดได้ชี้แจงว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจได้จัดทำเอกสารเท็จ โดยได้สอบปากคำนางฉิวเฉียดในฐานะพยาน บังคับข่มขู่ให้ลงชื่อในคำให้การโดยไม่ให้อ่านข้อความก่อน โดยคำให้การนั้นรับสารภาพว่าเป็นผู้ทำร้ายมารดาจนเสียชีวิต และร่วมกับพวกเอาศพไปซ่อน หลังจากนั้นตำรวจได้สอบปากคำนางฉิวเฉียดกับพวกในฐานะผู้ต้องหา ซึ่งทั้งสองคนได้ให้การปฏิเสธ ปัจจุบันคดีถึงที่สุดดังกล่าวแล้ว จึงต้องการข้อมูลข่าวสารเพื่อขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรื้อฟื้นคดีขึ้นใหม่หาตัวคนร้ายที่ฆ่ามารดามาลงโทษ ฝ่ายพิสูจน์หลักฐานจังหวัดจันทบุรีมีหนังสือชี้แจงว่า ข้อมูลข่าวสารตามที่ได้รับคำขอเป็นข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๕ (๒) และมีผู้ลงลายมือชื่อเป็นพยานบุคคล อาจเกิดอันตรายตามมาตรา ๑๕ (๔) ปัจจุบันไม่มีเอกสารเพราะส่งให้ตำรวจไปแล้ว คณะกรรมการวินิจฉัยฯ พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อพิสูจน์หลักฐานจังหวัดจันทบุรีชี้แจงว่าไม่มีข้อมูลข่าวสารอยู่ในความครอบครองโดยได้ส่งต่อไปแล้ว หากนางฉิวเฉียดยังประสงค์จะได้สำเนาข้อมูลข่าวสารก็ต้องยื่นคำขอต่อสถานีตำรวจซึ่งเป็นหน่วยงานที่ครอบครองต่อไป หากไม่เชื่อว่าพิสูจน์หลักฐานจังหวัดจันทบุรีไม่มีเอกสารดังกล่าวจริง ก็ใช้สิทธิร้องเรียนตามมาตรา ๓๓ ต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารได้ กรณีนี้จึงไม่ใช่คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาของคณะกรรมการฯ จึงวินิจฉัยให้ยกอุทธรณ์ชัดเจนครับ นางฉิวเฉียดต้องเริ่มต้นไปขอใหม่ที่สถานีตำรวจ หากไม่แจ้งผลการพิจารณาคำขอให้ทราบก็ร้องเรียนหากปฏิเสธก็อุทธรณ์อีกครั้งหนึ่ง

ถ้ายังไม่ลืมกันก็มีกรณีที่ใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ในการขอสำเนาผลการตรวจอัตลักษณ์บุคคลจนพ้นคดีได้ นี่ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งครับที่ใช้กฎหมายนี้เพื่อไปใช้สิทธิตามกฎหมายอื่นในการเรียกร้องความยุติธรรมให้กับผู้เสียชีวิตต่อไป ต้องการหารือ ปรึกษาการใช้สิทธิหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ ติดต่อได้ที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ๐ ๒๒๘๓ ๔๖๘๗ www.oic.go.th *"เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น"* (สค ๒๒๕/๒๕๕๙)

วีระเชษฐ์ จรรยากูล
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

อยากรู้ นายกฯ ไปไหน

กรณีที่หน่วยงานของรัฐได้รับคำขอข้อมูลข่าวสารแล้วเห็นว่า เอกสารที่ขอนั้นกองพะเนินเทินทึก เป็นเอกสารย้อนหลังไปหลายปี เท่านี้ยังไม่พอ บางเรื่องก็ไม่มีในความครอบครองอีก เอาไงดี จะมีแนวทางปฏิบัติอย่างไร จะหาวิธีการปฏิเสธได้หรือไม่ อย่างไร มีคำแนะนำให้อ่านครับ

ข้อสงสัยเรื่องนี้เกิดจากเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์มีหนังสือไปหารือคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ กรณีที่สมาชิกสภาเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ขอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสัญญาการจัดซื้อจัดจ้างจำนวน ๙ รายการ และข้อมูลข่าวสารเรื่องที่นายกเทศมนตรีไปอบรมสัมมนาศึกษาของสถาบันพระปกเกล้าภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์เห็นว่าข้อมูลข่าวสารที่ขอนั้นเปิดเผยได้ แต่เอกสารที่ขอมีหลายรายการ บางเรื่องมีเอกสารประกอบจำนวนมาก และย้อนหลังไปถึงห้าปี เป็นภาระในการค้นหาเอกสารและรบกวนเวลาการทำงานของเจ้าหน้าที่เกินสมควร บางรายการได้ให้ไปแล้ว บางอย่างก็ไม่ชัดเจนว่าหมายถึงอะไร บางอย่างก็ไม่อยู่ในความครอบครองของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ซึ่งตามมาตรา ๑๑ บัญญัติว่า "...ให้จัดหาข้อมูลให้แก่ผู้ร้องภายในเวลาสมควร เว้นแต่ผู้นั้นขอมากหรือขอบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผลสมควร" จึงได้หารือว่า หากไม่ดำเนินการตามที่ผู้ร้องขอไป เนื่องจากขอมากหรือขอบ่อยโดยไม่มีเหตุสมควร หรือต้องรวบรวมขึ้นใหม่ หรือไม่อยู่ในความครอบครองของเทศบาลฯ จะทำได้หรือไม่ ขอคำแนะนำด้วย

คณะอนุกรรมการตอบข้อหารือตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการมีหนังสือตอบไปว่า ข้อมูลข่าวสารการจัดซื้อจัดจ้างที่อนุมัติแล้วเทศบาลฯ ต้องจัดให้ประชาชนขอดูหรือขอตรวจสอบได้ ทั้งที่สำนักงานและในระบบสารสนเทศตามมาตรา ๔๔ แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ ส่วนข้อมูลที่นายกเทศมนตรีไปอบรมศึกษาดูงานที่สถาบันพระปกเกล้าย้อนหลังห้าปีนั้น เอกสารค่าลงทะเบียน ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าที่พัก ค่าพาหนะ เป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณซึ่งเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และต้องเก็บไว้เป็นหลักฐานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบ ส่วนในกรณีที่หารือว่าผู้ขอเป็นสมาชิกสภาเทศบาลฯ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเทศบาลฯ ก็ชัดเจนอยู่แล้ว เทศบาลฯ จึงต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำขอ ก็เลยไม่มีประเด็นต้องพิจารณาว่าการขอนั้นเป็นการขอมาก หรือบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผลสมควรหรือไม่ แล้วถ้าข้อมูลข่าวสารรายการใดที่ไม่มีอยู่ในความครอบครองของเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ก็ให้มีหนังสือแจ้งไปว่าไม่มี ซึ่งหากผู้ขอไม่เชื่อก็สามารถใช้สิทธิร้องเรียนตามมาตรา ๑๓ ประกอบมาตรา ๓๓ เพื่อตรวจสอบความมีอยู่ของข้อมูลข่าวสารนั้นได้ หรือเป็นข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ฯ ก็มีหนังสือแนะนำให้ไปยื่นคำขอต่อหน่วยงานที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นโดยตรงต่อไป ซึ่งเป็นไปตามมาตรา ๑๒ อีกเหมือนกัน สรุปว่าปฏิเสธไม่ได้ครับ แต่มีวิธีการปฏิบัติอย่างนี้

ขึ้นหัวเรื่องอย่างนี้แค่อยากให้รู้ว่าเราเป็นห่วงผู้บริหารเท่านั้นเองว่าท่านไปไหน เรื่องนี้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งใช้เป็นแนวทางปฏิบัติได้ครับ หน่วยงานของรัฐแห่งอื่นมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ หารือไปได้นะครับที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ๐ ๒๒๘๓ ๔๖๘๗ www.oic.go.th

"เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น"

(หารือ ๑ กันยายน ๒๕๕๙)

(4)

สุกัญญา วงศ์รัตนชัย
นักประชาสัมพันธ์ชำนาญการ

ขอตรวจสอบความโปร่งใส

การบริหารงาน คน งบประมาณ ทุกองค์กรต้องดำเนินการด้วยความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา และพร้อมรับการตรวจสอบ

นาย ก. เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต้องการตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เขาสังกัดว่ามีการใช้จ่ายงบประมาณของแผ่นดินเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบของราชการหรือไม่ จึงมีหนังสือถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ขอข้อมูลข่าวสาร ๒ รายการ คือ ฎีกาเบิกจ่ายเงินโครงการศึกษาดูงานปีงบประมาณ ๒๕๕๘ ค่าเช่าที่พัก ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าอาหารกลางวันในการเดินทาง และเอกสารฎีกาเบิกจ่ายเงินพร้อมเอกสารจัดซื้อจัดจ้างประกอบฎีกาโครงการจ้างเหมาบริการแรงงานของสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลรายของนางสาว ข. ประจำเดือนมีนาคม ๒๕๕๘ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีบันทึกต่อท้ายคำขอปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลโดยให้เหตุผลว่า ไม่อนุญาตเนื่องจากขอจำนวนมากหรือบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรและขอไปเพื่อร้องเรียน นาย ก. จึงมีหนังสือถึงประธานกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ อุทธรณ์คำสั่งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคมฯ พิจารณาจากข้อเท็จจริงและเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้วสรุปได้ว่า ข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์เป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างซึ่งได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว และเป็นข้อมูลในการปฏิบัติราชการตามปกติของหน่วยงานของรัฐ การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบความถูกต้องโปร่งใสของหน่วยงาน ดังนั้น จึงเปิดเผยให้ผู้อุทธรณ์ทราบได้เว้นแต่ที่อยู่ สำเนาบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน เลขประจำตัวประชาชน เลขประจำผู้เสียภาษีอากรและเลขที่บัญชีธนาคารซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของผู้รับจ้างเหมาบริการ การเปิดเผยอาจเป็นการรุกล้ำสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร ตามมาตรา ๑๕ (๕) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงให้ปกปิดไว้ (คำวินิจฉัย ที่ สค ๒๓๔/๒๕๕๔)

กฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นเครื่องมือชิ้นหนึ่งที่ประชาชนจะใช้ในการตรวจสอบการดำเนินการด้านความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างสังคมไทยให้ปลอดจากการทุจริตคอรัปชั่น หากมีข้อสงสัยหรือต้องการคำแนะนำเพิ่มเติมสามารถสอบถามได้ที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล ดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ หรือ www.oic.go.th หรือ www.facebook.com/oicinfo

.....